

MUZEUL JUDEȚEAN TELEORMAN

**BULETINUL MUZEULUI JUDEȚEAN TELEORMAN
SERIA ARHEOLOGIE**

4 - 2012

**Editura Renaissance
București
2012**



MUZEUL JUDEȚEAN TELEORMAN

BULETINUL MUZEULUI JUDEȚEAN TELEORMAN. SERIA ARHEOLOGIE 4

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dr. Pavel Mirea, *Muzeul Județean Teleorman* - Redactor șef
Dr. Ecaterina Țânțăreanu, *Muzeul Județean Teleorman* - Secretar de redacție
Dr. Radian R. Andreescu, *Muzeul Național de Istorie a României*
Dr. Abraham van As, *Leiden University*
Dr. Douglass W. Bailey, *San Francisco State University*
Dr. Ioana Bogdan-Cătănicu, *Institutul de Arheologie 'Vasile Pârvan'*
Dr. Sabin Adrian Luca, *Universitatea 'Lucian Blaga' din Sibiu, Muzeul Național Brukenthal*
Dr. Steve Mills, *Cardiff University*
Dr. Cristian Schuster, *Universitatea din București, Institutul de Arheologie 'Vasile Pârvan'*
Dr. Laurens Thissen, *Thissen Archaeological Ceramics Bureau, Amsterdam*

Tehnoredactare: Pavel Mirea, Pompilia Zaharia

Corectura: Ecaterina Țânțăreanu, Mădălina Dumitru

Consultanți: Steve Mills (limba engleză), Cristi Marin (limba franceză)

Coperta: Ac de vâl (sec. XVI - jumătatea sec. XVII) din tezaurul descoperit la Brânceni, colecția Muzeului Județean Teleorman; desen Cătălina Dănilă, machetare Pompilia Zaharia

Colegiul de redacție nu răspunde de opiniile exprimate de către autori.

Corespondența, manuscrisele, cărțile și revistele pentru schimb se vor trimite Colegiului de redacție, pe următoarea adresă: MUZEUL JUDEȚEAN TELEORMAN, str. 1848, nr. 1, cod poștal 140033, ALEXANDRIA, jud. Teleorman, ROMANIA sau prin email: redactie_BMJT@yahoo.com; pavelcmirea@yahoo.com.

Volum editat cu sprijinul Consiliului Județean Teleorman

Editura Renaissance 2012
www.editurarenaissance.ro
(Editură recunoscută C.N.C.S.I.S.)
Editor: Sorin Alexandru ȘONTEA
Telefon/fax: 031.808.91.97/0744.652118
E-mail: sorinsontea@rdslink.ro

©Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate editurii Renaissance și Muzeului Județean Teleorman

ISSN 2065-5290
Tipar: ABSTRACT MEDIA SRL
Tel/fax: 031.808.91.97

SUMAR
CONTENTS

Laurens THISSEN Starčevo - Criș pottery from TELEOR 003, S Romania <i>Ceramica Starčevo - Criș din TELEOR 003, sudul României</i>	5
Radian ANDREESCU Reprezentări ornitomorfe descoperite în așezarea de la Vitănești 'Măgurice', jud. Teleorman <i>Ornithomorphic Figurines from Vitănești 'Măgurice', Teleorman County</i>	47
Katia MOLDOVEANU Un capac cu mâner antro-po-zoomorf descoperit la Vitănești 'Măgurice', jud. Teleorman <i>A Lid with an Anthro-po-zoomorphic Handle from Vitănești 'Măgurice', Teleorman County</i>	53
Ion TORCICĂ Piese de tipul 'coarne de consecrație' descoperite în așezările Vitănești 'Măgurice' (jud. Teleorman) și Surdulești (jud. Argeș) <i>'Horns of Consecration' from Vitănești 'Măgurice' (Teleorman County) and Surdulești (Argeș County)</i>	59
Cristian Eduard ȘTEFAN, Valentin DUMITRAȘCU, Monica MĂRGĂRIT <i>Restitutiones Archaeologicae: așezarea de tip tell de la Coșereni 'Măgura de la Comana', jud. Ialomița</i> <i>Restitutiones Archaeologicae: the Tell Settlement at Coșereni 'Măgura de la Comana', Ialomița County</i>	71
Theodor IGNAT, Vasile OPRIS, Mădălina VOICU, Radian ANDREESCU, Cătălin LAZĂR Ceramica din locuința nr.5 de la Sultana 'Malu Roșu'. Analiză primară (I) <i>The Pottery from House nr.5 at Sultana 'Malu Roșu'. Preliminary Analysis (I)</i>	101
Alin FRÎNCULEASA Tradiții și contacte culturale în nordul Munteniei în epoca eneolitică: despre siturile de la Mălăieștii de Jos (jud. Prahova), Seciu (jud. Prahova) și Coțatcu (jud. Buzău) <i>Traditions and Cultural Contacts during the Northern Wallachia Eneolithic: the Sites from Mălăieștii de Jos, Seciu (Prahova County) and Coțatcu (Buzău County)</i>	133
Daniel GARVĂN, Roxana MUNTEANU Un sceptru cruciform descoperit la Traian 'Dealul Fântânilor' (jud. Neamț) <i>An Eared-type Mace from Traian 'Dealul Fântânilor' (Neamț County)</i>	167
Ion PĂTRAȘCU Restituiri: Emil Moscalu, Raport asupra săpăturilor arheologice de la Orbeasca de Sus, comuna Orbeasca, județul Teleorman <i>Restitutions: Emil Moscalu, Report on the Excavations at Orbeasca de Sus, Orbeasca Commune, Teleorman County</i>	175
Camelia - Mirela VINTILĂ, Despina MĂGUREANU Notă asupra descoperirilor de sec. II - I a. Chr. din situl arheologic 'Băneasa - La Stejar' <i>Notes sur les découvertes du II - I siècle av. ne. sur le site archéologique 'Băneasa - La Stejar'</i>	183
Bogdan CIUPERCĂ Locuințele așezărilor din Muntenia în secolele VIII-X <i>Settlement Dwellings from the VIII-X Centuries in Walachia</i>	197

Ecaterina ȚĂNȚĂREANU Tezaurul de la Brânceni, jud. Teleorman, un tezaur medieval cu monede și podoabe <i>The Medieval Coin and Adornment Hoard from Brânceni, Teleorman County</i>	227
Alexandra GHENGHEA Was there a death gesture during early iron age? A new meaning for the 'Warrior from Capestrano' <i>Un gest al morții în prima epocă a fierului? Un nou înțeles pentru 'Războinicul din Capestrano'</i>	239
Prezentări de carte <i>Book Reviews</i>	251
Ecaterina ȚĂNȚĂREANU <i>Habitat medieval în sud-vestul Munteniei în sec. XIV-XVII. Temeiuri istorice și arheologice</i> , Publicațiile Muzeului Județean Teleorman I, Editura Renaissance, București, 2010, 259 pagini, 60 planșe, abrevieri, bibliografie, sursele ilustrațiilor, indice general, rezumat în limba franceză, ISBN 978-973-8922-80-8 (Ștefan NEDELCUȚĂ-APOPE)	251
Joanna R. SOFAER <i>The Body as Material Culture: A Theoretical Osteoarchaeology</i> , Cambridge University Press, Cambridge, 2006, 188 pagini, 11 ilustrații, 3 tabele, ISBN 978-0-521-81822-3 (Mădălina VOICU)	253
Obituaria <i>Obituary</i>	255
Cătălin LAZĂR Amintiri despre un prieten <i>Memories of a Friend</i>	255
Colaboratori <i>Contributors</i>	261

REPREZENTĂRI ORNITOMORFE DESCOPERITE ÎN AȘEZAREA DE LA VITĂNEȘTI 'MĂGURICE', JUD TELEORMAN

Radian-Romus ANDREESCU

Abstract: *This article presents a number of Eneolithic finds from the Gumelnița culture settlement at Vitănești 'Măgurice'. Among the artefacts discovered are six ornithomorphic figurines. There are two types of figurine. One type is of birds modeled on a socle (the legs) probably representing sitting birds at rest. The second type is represented by relatively flat objects, without a pedestal, with spread wings, probably showing flying birds. A unique figurine from Vitănești represents a half man - half bird. The figurine is fragmentary showing a part of the legs and torso of an anthropomorphic form. The upper part of the body has laterally spread wings instead of arms. Unfortunately the upper part of the figurine was broken in prehistory. Throughout history birds have inspired complex symbolism including mediators between the sky and earth and representations of the souls of dead people.*

Rezumat: *În acest articol sunt prezentate o serie de descoperiri din așezarea eneolitică de la Vitănești 'Măgurice', aparținând culturii Gumelnița. Printre artefactele descoperite în acest sit se numără și un număr de șase figurine ornitomorfe. Figurinele se împart în două tipuri, unul cu pasările modelate pe un soclu (picioarele) care reprezintă probabil păsări în stare de repaus. Al doilea tip cuprinde piese relativ plate, fără piedestal, cu aripile întinse, figurând probabil păsări în zbor. O piesă cu totul deosebită este o reprezentare a unui om-pasăre descoperită în situl de la Vitănești. Figurina fragmentară reprezintă o parte din picioarele și torsul unei figurine antropomorfe. La partea superioară a trunchiului sunt modelate, în locul brațelor, aripi întinse lateral. Din păcate partea superioară a figurinei este ruptă din vechime. În istoria civilizației omenești păsările au avut o simbolică complexă, de la mediatorii între cer și pământ până la reprezentarea sufletelor morților.*

Keywords: *ornithomorphic figurines; typology; bird; bird-men; symbolism.*

Cuvinte cheie: *statuete ornitomorfe; tipologie; pasăre; om-pasăre; simbolism.*

Comuna Vitănești este amplasată pe Valea Teleormanului, la circa 7 km nord-est de orașul Alexandria. Așezarea de tip *tell* de la Vitănești, cunoscută sub numele de 'Măgurice', are o formă relativ ovală, cu diametrele la partea superioară de 40-45 m, iar la partea inferioară de 80 x 60 m și o înălțime maximă de circa 6 m. Situl, aparținând culturii Gumelnița (mil. V î. Hr.), se află în lunca largă a râului Teleorman, în apropierea terasei de nord-est. Așezarea a suferit numeroase deranjamente datorită locuirii moderne, fiind folosită ca teren agricol. Cercetările au debutat în anul 1993 având caracterul unor săpături de salvare. Obiectivul principal al cercetării îl constituie cunoașterea principalelor caracteristici ale civilizației gumelnițene din zona Teleormanului (Andreescu, Mirea și Apope 2003: 71-87). Materialul arheologic scos la lumină de cercetările arheologice este deosebit de bogat, fapt obișnuit pentru așezările de tip *tell*. Printre numeroasele artefacte descoperite ne-am oprit atenția asupra unor reprezentări ornitomorfe, precum și a unei statuete deosebite, descoperite în așezarea de la Vitănești.

Statuetă fragmentară modelată din pastă de culoare cenușiu-gălbuie (Planșele I.1, II.3). Reprezintă o pasăre al cărui cap este rupt din vechime. Trupul este plat la partea inferioară și bombat la cea superioară. Aripile întinse sunt modelate ușor trase spre spate. Vârfurile aripilor sunt relativ triunghiulare. Capul pare a fi fost ușor ridicat, iar coada este trapezoidală. Corpul este străbătut de o perforație ușor oblică. *Dimensiuni: lungime cap-coadă = 6,6 cm; anvergura aripilor (parțial rupte) = 7,2 cm; gr. piesei = 2,4 cm.* Piesa provine din zona unei locuințe puternic deranjate, aparținând fazei Gumelnița A2.

Statuetă relativ întreagă modelată din pastă de culoare cenușie (Planșele I.2, II.5). Reprezintă o pasăre cu aripile triunghiulare întinse lateral. Partea inferioară este plată, cea superioară ușor bombată, iar coada este rotunjită. Capul are partea superioară (ciocul?) lipsă și nu are figurat nici un alt detaliu. Piesa este decorată pe spate, aripi și coadă cu incizii late, figurând poate penele. *Dimensiuni: lungime cap-coadă = 4,7 cm; anvergura aripi = 4,9 cm.* Descoperire întâmplătoare.

Statuetă fragmentară modelată din pastă de culoare cenușie (Planșele I.3, II.6). Reprezintă o pasăre al cărui cap lipsește din vechime. Pasărea are aripile de formă triunghiulară întinse lateral.

Coadă pasării este scurtă și are un mic orificiu. Partea superioară este bombată, iar capul pare a fi fost modelat ușor ridicat. În locul picioarelor pasărea are un pedestal conic, lățit la bază. *Dimensiuni: înălțime = 4,5 cm; anvergura aripilor = 5,5 cm.* Piesa nu are un context precis, provenind din profilul de nord-est al suprafeței A-G.

Statuetă fragmentară modelată din pastă de culoare maroniu-gălbuie (Planșele I.4, II.4). Modelată destul de rudimentar, piesa reprezintă o pasăre cu capul rupt din vechime. Partea superioară este puternic reliefată în timp ce aripile întinse lateral sunt mici și rotunjite. Coadă triunghiulară este foarte mică. În locul picioarelor statueta are un soclu conic, masiv. Elementul central al acestei piese este partea superioară, reprezentând probabil șira care este puternic reliefată și disproporționat modelată în raport cu aripile și coada pasării. Capul rupt din vechime pare a fi fost masiv. *Dimensiuni: înălțime = 6,5 cm; anvergura aripilor = 4,6 cm.* Piesa provine dintr-o margine a așezării, dintr-o zonă în care sunt amestecate multe artefacte.

Statuetă relativ întreagă modelată din pastă de culoare cenușie, cu urme de lustru la partea superioară (Planșa II.2). Picioarele sunt reprezentate de un pedestal conic, lățit la bază. Corpul este modelat în plan înclinat, cu capul în sus, spre deosebire de piesele anterioare care au corpul modelat în plan orizontal. Aripile mici, întinse lateral, sunt triunghiulare, la fel și coada pasării. Capul este relativ mare, schematic modelat, iar maniera de modelare amintește de un cap antropomorf. *Dimensiuni: înălțime = 4,3 cm; lungimea cap-coadă = 3,5 cm; anvergura aripilor = 3 cm.* A fost descoperită în marginea așezării, ca și piesa de mai sus.

Statueta, modelată din pastă de culoare cenușiu-deschis, este o interesantă compoziție formată din elemente antropomorfe și ornitorfe (Planșa II.1a-c). Din păcate este fragmentară, mai multe elemente fiind rupte din vechime. Piesa reprezintă o parte din picioarele și torsul unei figurine antropomorfe. Picioarele, rupte deasupra genunchilor, sunt modelate separate și nu lipite ca la majoritatea statuetelor gumelnițene. Fesele nu sunt reliefate, iar torsul este scurt. Nu există nici un element care să indice sexul acestui personaj. Elementul deosebit al acestei piese îl constituie modelarea la partea superioară a trunchiului a unor aripi întinse lateral, care practic înlocuiesc brațele. Din păcate lipsește partea superioară a acestei statuete care avea câteva elemente interesante. Astfel, în partea din față se pare că exista un cap modelat la nivelul aripilor. Nu putem ști dacă era antropomorf sau zoomorf, de pasăre. În partea din spate exista un alt element, probabil rotund, care era aplicat și nu modelat împreună cu restul piesei. Nu este clar dacă era coada pasării sau alt element pe care nu-l putem identifica cu siguranță. Oricum nu pare a fi fost o coadă, reprezentările ornitorfe având spatele, coada propriu-zisă, modelată altfel (vezi piesele descrise mai sus). *Dimensiuni: înălțime = 5,3 cm; lățime (anvergura aripilor) = 8,3 cm.* Piesa aparține fazei Gumelnița A2 și este descoperită în interiorul așezării, fără un context special.

Piesele descoperite la Vitănești sunt relativ comune pentru civilizația gumelnițeană, desigur cu excepția celei care figurează un om cu aripi de pasăre. Fără a fi foarte numeroase, reprezentările ornitorfe fac parte din materialele arheologice descoperite în așezările gumelnițene (Comșa 1999: 13-18). Fără a intra în detalii, din punct de vedere tipologic, reprezentările ornitorfe par a se împărți în două tipuri, cu mai multe variante.

Primul tip este reprezentat de pasările care au corpul modelat în plan orizontal, iar în locul picioarelor au un pedestal conic sau cilindric (Planșele I.3,4; II.4,6). Majoritatea acestor pasări au aripile întinse lateral, partea superioară mai mult sau mai puțin bombată (reliefând probabil șira). Aripile sunt ușor rotunjite, iar coada este fie relativ dreptunghiulară, fie o proeminentă triunghiulară. Uneori corpul este decorat cu incizii (Planșa II.5). Capul este schematic modelat, uneori ridicat deasupra corpului, caz în care este figurat și gâtul.

Pe lângă cele de la Vitănești, astfel de piese au mai fost descoperite la Gumelnița (Dumitrescu 1925: 83, 90; fig.64/13; 68/11), Căscioarele (Ștefan 1925: 186, fig.40/15), Vidra (Rosetti 1939: 39, Taf.26/9-13), Sultana (Andreescu 1997: 312, pl.4/6), Gărăgău (Andreescu 1997: 313, pl.5/3).

O variantă a acestui tip de statueta îl reprezintă statuetele care au un pedestal în loc de picioare, dar corpul este modelat în plan oblic, nu orizontal, având capul orientat în sus. Aripile triunghiulare sunt întinse lateral (Planșa II.2). O altă statueta descoperită la Vlădiceasca (Andreescu 1997: 313, pl.3/2), modelată tot pe un soclu cilindric, nu are aripile întinse lateral, fiind probabil figurate strânse pe lângă corp.

Al doilea tip este reprezentat de statuetele care au corpul plat la partea inferioară și ușor bombat la cea superioară (Planșele I.1, 2; II.3, 5). Aripile triunghiulare sau rectangulare sunt întinse lateral, uneori trase spre spate, figurând parcă o pasăre în zbor. Acest tip de reprezentare este foarte

rar în sudul României, fiind în schimb mai des întâlnit în sudul Dunării. De altfel situl de la Yunasițe, din sudul Bulgariei, plasat la granița dintre culturile Gumelnița Karanovo VI - Kodjadermen și Sălcuța - Krivodol, se remarcă printr-un lot numeros de reprezentări ornitorfe, care cuprinde și cele două variante descrise mai sus (Terzijska-Ignatova 2004: 383-90).

O piesă cu totul deosebită este statueta care îmbină elemente antropomorfe, corpul, cu elemente ornitorfe, aripile în loc de brațe (Planșa II.1a-c). Această piesă este, după știința noastră, prima reprezentare a unui om-pasăre sub aspectul îmbinării elementelor antropo și ornitorfe. În epoca neo-eneolitică se întâlnesc reprezentări care combină elementele antropomorfe cu cele ornitorfe, dar într-un alt mod. În cultura Vinča există statuete care au corpul antropomorf, în timp ce capul (sau o mască) amintesc mai degrabă de un cap de pasăre (Gimbutas 2007: 137, fig.120, 121). Un alt tip de reprezentare antropo-ornitorfă provine din situl de la Măriuța, de pe Valea Mostiștei. Statueta reprezintă o pasăre de tipul celor cu pedestal, având corpul modelat în plan oblic, cu aripile strânse lângă corp. Capul acestei păsări este antropomorf, având inclusiv urechile reprezentate de doi lobi laterali perforați, tipic pentru capetele antropomorfe gumelnițene (Anthony 2010: 232, fig.57). De altfel, în același sens, capetele unor statuete descoperite la Yunasițe par a fi antropomorfe, destul de schematic modelate (Terzijska-Ignatova 2004: 388-9, fig.1/1, 2/1). Același cap antropomorf schematizat pare a fi fost modelat și la una din piesele descoperite la Vitănești (Planșa II.2).

Care este semnificația acestor reprezentări? O privire aruncată asupra istoriei religiei relevă faptul că reprezentările ornitorfe au diverse semnificații. La modul general, păsările mediază în diverse feluri între cer și pământ. Spre exemplu, în textele vedice vechi, pasărea este considerată a fi un simbol al prieteniei pe care o au zeii față de oameni. În lumea celtică, pasărea este în general mesagerul sau auxiliarul zeilor. În Coran, pasărea este asociată uneori cu nemurirea sufletului, iar în arta africană pasărea este o imagine frecventă, simbolizând puterea și viața. În religiile Orientului Apropiat, încă din vechime, pasărea este asociată cu moartea. Astfel, în Mesopotamia spre exemplu, defuncții sunt reprezentați sub formă de păsări. Păsările de noapte sunt adesea asociate cu stafiile, cu sufletele morților care se întorc la fostele locuințe (Chevalier și Gheerbrant 1995: 22-27).

Într-un alt registru al interpretării este binecunoscut faptul că unele păsări sunt utilizate pe post de totem, strămoș și protector al unei populații, așa cum sunt exemplele amerindienilor de pe continentul nord-american sau cel al populațiilor cumane.

Aceleași semnificații diverse le întâlnim și în cazul reprezentărilor antropo-ornitorfe. Horus, zeul cu cap de șoim din Egiptul antic, era stăpân peste cer și aștri. Zeița asiriană și babiloniană Ishtar, zeiță a fertilității dar și a războiului, este înfățișată cu o pereche de aripi, fiind asociată cu alte păsări. De altfel, omul a fost fascinat încă din vechime de zbor, dovadă fiind în acest sens binecunoscutul mit al lui Daedalus și Icarus. Imageria creștină abundă în reprezentări antropomorfe care au aripi de pasăre, arhanghelii și îngerii.

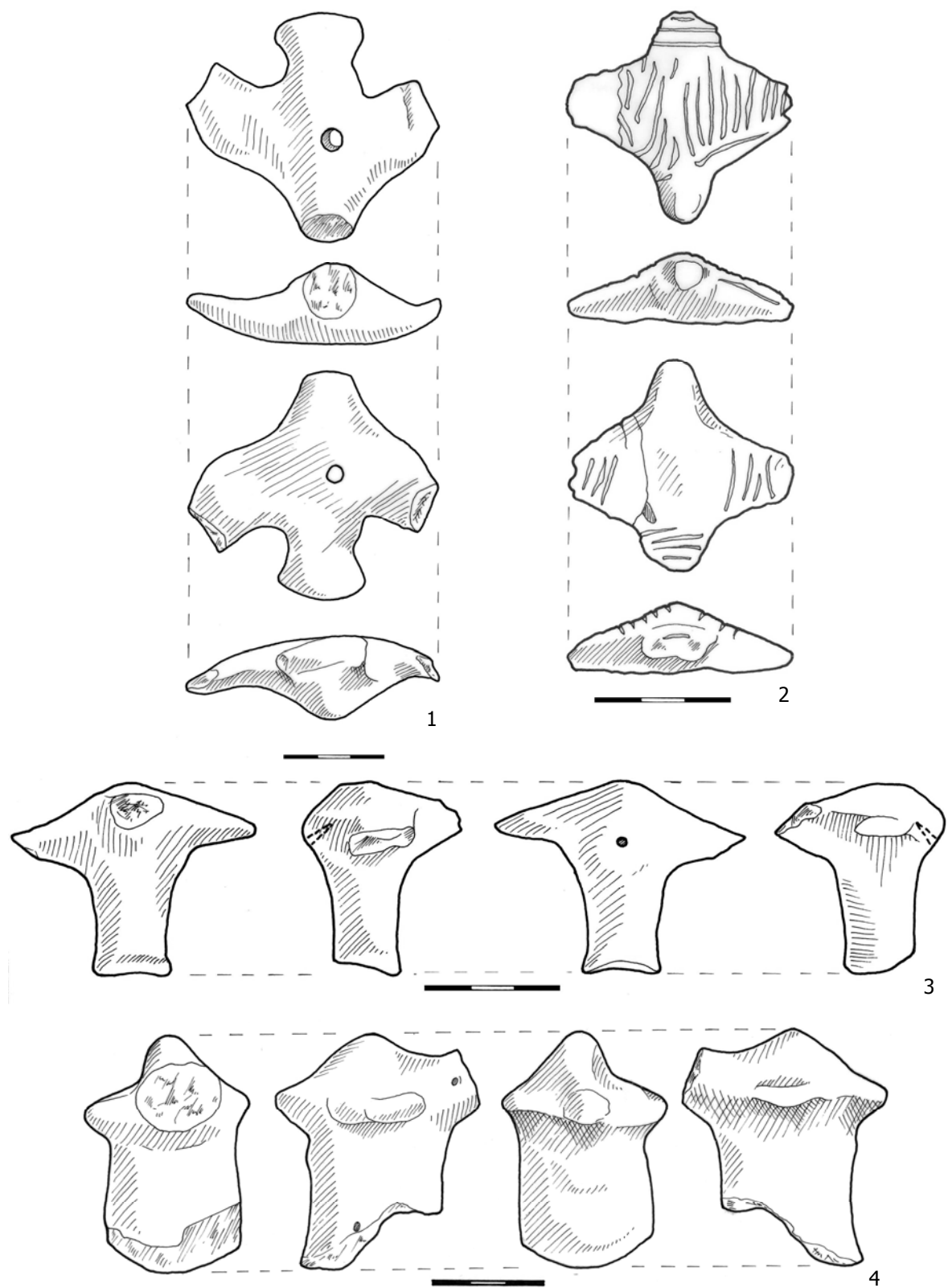
Revenind la piesele de la Vitănești, vom sublinia încă o dată faptul că semnificația reală a acestor piese este greu de descifrat. Putem face o mulțime de speculații numai pe baza celor câteva semnificații redată mai sus, dar ele rămân simple speculații cu un grad foarte redus de veridicitate. Analiza pieselor și a contextelor particulare și generale în care au fost descoperite este un prim pas spre formularea unor ipoteze de lucru. Contextul arheologic în care au fost descoperite aceste piese nu este unul special. Au fost descoperite în interiorul așezării, în zone menajere, în zona unei locuințe, sau pur și simplu întâmplător, la suprafața solului. Pozițiile în care sunt modelate cele două tipuri de reprezentări ornitorfe suscită anumite discuții. Astfel, cele cu picioare-pedestal au fost asociate cu păsări în stare de repaus, în timp ce statuetele fără pedestal, cu aripile întinse, au fost asociate cu păsări în zbor (Terzijska-Ignatova 2004: 385-6). Existența unei perforații la acestea din urmă ar sugera suspendarea acestor piese. Reprezentările ornitorfe sunt destul de rare în așezările gumelnițene, câteva piese, sau, cel puțin până acum, cercetările au scos la lumină piese puține. În acest context situația de la Yunasițe este un caz special. Aici au fost descoperite nu mai puțin de 128 de reprezentări ornitorfe, număr care depășește cu mult numărul statuetelor descoperite la nordul Dunării (și probabil și la sud). În acest caz este de discutat existența unei relații speciale între comunitatea de aici și reprezentările ornitorfe. Poate este, ca și în cazul decorului de pe unele statuete gumelnițene, un mod de identificare, particularizarea unei comunități în cadrul întregii societăți, prin intermediul acestor reprezentări.

În ceea ce privește omul-pasăre este greu de făcut diferența între reprezentarea unui mit (ex. Daedalus și Icarus) sau o divinitate înzestrată cu aripi, cu semnificații necunoscute nouă. O

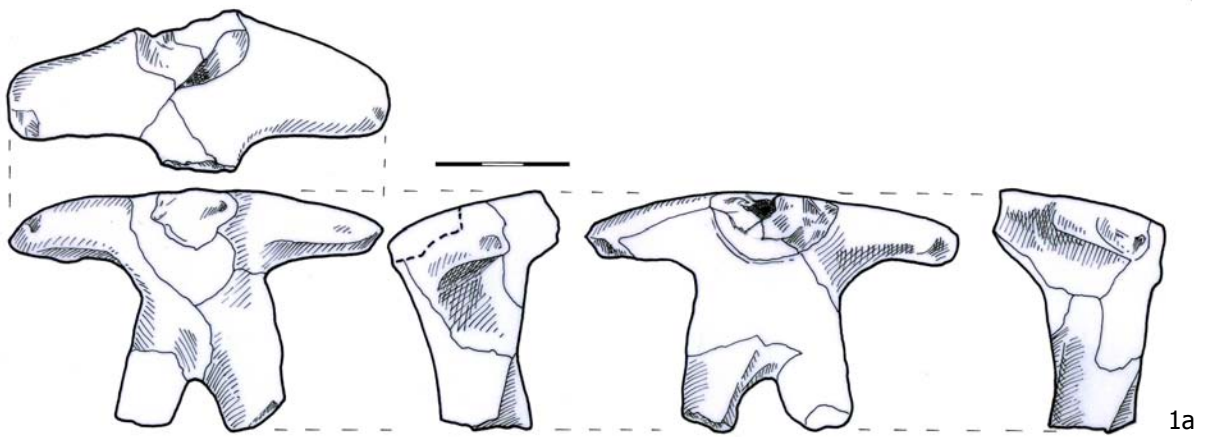
atență evaluare a vechilor colecții, combinată cu cercetări extinse în așezările neo-eneolitice, ar aduce noi informații despre societatea neolitică și, implicit, despre reprezentările antropomorfe și zoomorfe.

Bibliografie

- Andreescu, R.R. (1997) 'Plastica gumelnițeană din colecțiile Muzeului Național de Istorie a României', *Cercetări Arheologice X*: 309-21.
- Andreescu, R.R., Mirea, P. și Apope, Șt. (2003) 'Cultura Gumelnița în vestul Munteniei. Așezarea de la Vitănești, jud. Teleorman', *Cercetări arheologice XII*: 71-87.
- Anthony, D. (ed.) (2010) *The Lost World of Old Europe. The Danube Valley, 5000-3500BC*, New York: Institute for the Study of the Ancient World at New York University; Princeton, N.J.; Oxford: Princeton University Press.
- Chevalier J. și Gheerbrant A. (1995) *Dicționar de Simboluri*, vol. 3, București: Ed Artemis.
- Comșa, E. (1999) 'Figurine reprezentând păsări, descoperite în Muntenia', *Materiale de istorie și muzeografie XIII*: 13-18.
- Dumitrescu, Vl. (1925) 'Fouilles de Gumelnița', *Dacia. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne II*: 29-103.
- Gimbutas, M. (2007) *The Goddesses and Gods of Old Europe. Myths and cult images*, London: Thames & Hudson.
- Rosetti, D. (1939) 'Steinkupferzeitliche Plastik aus einem Wohnhügel bei Bukarest', *Jahrbuch für Prähistorische und Ethnographische Kunst* 12/1938: 29-50.
- Ștefan, Gh. (1925) 'Les fouilles de Căscioarele', *Dacia. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne II*: 138-97.
- Terzijska-Ignatova, S. (2004) 'Late Chalcolithic Zoomorphs from Tell Yunatsite', în V. Nikolov, K. Băčvarov și P. Kalcev (eds.) *Prehistoric Thrace. Proceedings of the International Symposium in Stara Zagora 30.09 - 04.10.2003*, pp. 383-90, Sofia - Stara-Zagora.



Plansa I. Vitănești 'Măgurice'. 1-4 Statuete ornitorfe.
 Vitănești 'Măgurice'. 1-4 Ornithomorphic figurines.



1b



1c



2



3



4



5



6

Planșa II. Vitănești 'Măgurice'. 1a-c Statuetă antro-po-or-ni-to-mor-fă; 2-6 Statuete or-ni-to-mor-fe.
 Vitănești 'Măgurice'. 1a-c Anthro-po-or-ni-to-mor-phic figurine; 2-6 Or-ni-to-mor-phic figurines.